

afb. 2. Quinten Metsijs portretteerde Erasmus in 1517, terwijl hij schrijft aan zijn commentaar op de apostel Paulus. In de boekenkast op de achtergrond liggen hoofdwerken van Erasmus: onder andere zijn commentaar op de kerkvader Hieronymus en zijn nieuwe vertaling van het Nieuwe Testament uit het Grieks naar het Latijn.

(Hampton Court Palace)

maar evengoed een besef van eindigheid, als Erasmus hier de dood zelf aan het woord laat.

Nog op een andere manier relativeerde Erasmus zijn visuele beeld, getuige de Griekse spreuk 'Zijn geschriften zullen u een *beter* beeld van hem tonen' die Quinten Metsys voor hem op een penning en Albrecht Dürer op een gravure aanbracht. Koketterie natuurlijk, zo'n uitspraak –want Erasmus liet zich maar wat graag afbeelden en was gul met uitdelen van zijn portretten. Talrijke kopieën werden er gemaakt van de bekendste, die van Albrecht Dürer, Quinten Metsys en Hans Holbein junior, eenmaal zelfs tegen de achtergrond van een kerkinterieur, als was hij een echte heilige. Metsys' portret van Erasmus is in de Culturele Canon van Neder-

land terechtgekomen. Erasmus kijkt daarop naar rechts. Omdat hij rechtshandig was, zie je dan hoe en wat hij schreef, en daar ging het om. Het boek was voor hem belangrijker dan zijn persoon, omdat hij aan de pen zijn identiteit en zijn roem ontleende. Zelfbewust legt hij in een andere portretversie zijn handen op een boek over de werken van Hercules, zo zwaar en gewichtig vond hij zijn eigen productie. Soms wordt hij weer even heel menselijk. Zo schetst Holbein hem in een boekmarge snel en besmuikt op vrijersvoeten.

De vele eigentijdse portretten van Erasmus laten duidelijk zien dat alles voor hem om pen, schrift en boek draaide. Voor de tijdgenoten sprak dat voor zich: hij was de geleerde bij uitstek. Later verschoven de accenten.